

EN UD AF KROPPEN-OPLEVELSE

Sayaka Murata. Japansk forfatter. Bestseller og brændende modstander af den japanske kultur, der med dyb originalitet i form af satiriske samt lavmælte sætninger og utraditionelle fortællinger gennemborer en del af sin samfundsstruktur.

Først et rids af handlingerne.

Døgnkiosk mennesket udspringer umiddelbart af Sayaka Muratas egen tid som deltidsansat i en døgnkiosk i Tokyo.

Hun installerer i romanen Keiko på seksogtredivede år som protagonist, igennem hvilken læseren bliver præsenteret for et temmelig aparte syn på verden. Keiko har arbejdet atten år, altså halvdelen af sit liv, i denne døgnkiosk, som er ganske moderne indrettet og prydet, og det er i og for sig ikke for meget at skrive, at hun lever og ånder for denne verden; at hun føler sig forbundet med den, på samme vis som et foster er fysisk forbundet med en moderkage igennem navlestrengen. Døgnkiosken nærer hende. Sådan er det for Keiko. Hun elsker indkøbsbåndet og de mange bippende toner fra varer, der glider over scanneren. Hun lader tankerne om netop døgnkiosken folde sig ud, når hun har svært ved at sove. Den, døgnkiosken, er som en sikker og tryk base at befinde sig i – i al fald for Keiko.

Det er ikke just til megen glæde for hendes familie, for hvad er det da for et liv?

Hvad med status? Mand, børn og arbejde?

Det er ikke et område for hende. Hun er en velsmurt enhed, der med egen krop bidrager til, at andre folk kan konsumere dag efter dag.

Familien forsøger at få genet vakt; det gen, der gør, at hun træder ud af denne skyggetilværelse og lander som borger, der også har ønsker for eget liv. Men missionen lykkes ikke.

Tingene ændrer sig, da Shiraha bliver ansat og træder ind i hendes verden. De finder sammen, ikke just af kærlighed, men af praktiske foranstaltninger, for således kan de lukke munden på familien, som nu blot venter på barnet... der ikke kommer.

Romanen vibrerer konstant omkring spørgsmålet om, hvad lykken er.

Den, lykken, mister Keiko momentant af syne, da hendes liv som døgnkioskmedarbejder tager en drastisk drejning: "Efter at jeg var holdt op i døgnkiosken, kunne jeg ikke finde ud af, hvornår jeg skulle stå op. Jeg sov bare, når jeg var træt, og spiste, når jeg var vågen." Maskinen Keiko er gået i stå, og det bliver værre: "Jeg vidste ikke længere, hvilke kriterier jeg skulle leve mit liv efter. Indtil nu havde min krop tilhørt døgnkiosken, også i de timer jeg ikke var på arbejde."

Keikos system bryder sammen. Hvem er hun, hvis ikke hun kan læne sig tilbage i rollen, identiteten, som døgnkioskmedarbejder? Har hun en funktion i livet, i samfundet da? Denne roman indbragte Sayaka Murata Akutagawa-prisen – Japans fornemste litterære udmærkelse.

I *Jordboerne* går Sayaka Murata et skridt videre.

Her træffer læseren Natsuki. Hun er – ganske som Keiko – en anderledes type, og hun er bevidst derom. Hun nærer eksempelvis en drøm om, at hun en dag vil blive hentet af et rumskib, så hun kan returnere til den planet, hun synes at komme fra. Det får hende til at holde ud at være fanget i en familie, hvor hun ikke føler sig forstået og til tider endda også forslået.

Der sker et og andet i bjergene i Akishina, da hun er barn, og det er en situation, der forfølger hende. Bjergene kalder.

I en sådan grad, at al normalitet eftergives i Natsukis forsøg på at assimilere sig på ny. Sådan lyder det: "Det var Yuu, der foreslog, at vi hver dag skulle øve os i ikke at være jordboere. Ligesom vi hidtil havde øvet os i at være jordboere, skulle vi nu øve os i at være pohapipinpopopianere."

Det lyder ganske gakket – og det udvikler sig: "Hvis vi fik et barn, kunne vi studere hvordan en beholder, der vokser op som en helt ny pohapipinpopopianer, udvikler sig." Det er Natsuki, der lufter den betragtning.

De er en gruppe, der vil smide programmeringen over bord, simpelthen slippe tanken om at være beboere på jorden, altså jævne jordboere.

En forandring må til, for menneskeheden, fornemmer man som læser, er styret i en retning af konformitet og tryghed.

Og det er ikke just lykken. Er det?

Fælles for de to romaner er, at de på hver sin vis gestalter følelsen af fremmedhed i et for os velkendt samfund; det ikke at føle sig hjemme i tilværelsen.

Og det er værd at dvæle ved.

Denne gestaltning finder sted gennem en fokalisering, som styrer direkte mod to protagonister, der ikke har fundet deres ben at stå på i samfundet – givet det japanske – hvorfor spørgsmålet nødvendigvis må rejse sig: Hvordan lander man som individ i denne tid?

Keiko finder trygheden i at arbejde i et veldefineret system med fasttømrede arbejdstider og en rolle/identitet at udfylde/udfolde sig i, mens Natsuki snarere søger det dybereliggende: en mening med tilværelsen.

Og er det muligt? At møde denne mening med livet?

Det er blandt andet det, skønlitteraturen kan. Anstille hypotetiske perspektiver og – lige så vigtigt – forfølge disse; her hos Murata ad absurdum.

Keiko forsøger i *Døgnkiosk mennesket* at falde til ro i en forståelse af, at tilværelsen er bedst i et fastforankret forhold, der ikke involverer kropslig kontakt, men som er defineret udelukkende af det maskinelle og manuelle rum, som hun kan excellere i ved blot at være til, og derigennem ved at opfylde og udfylde den rolle, hun er blevet givet. Her er arbejdsuniformen i sandhed en identitetsmærke, idet den vidner om, hvad hun står for, hvilket maskinrum hun således repræsenterer.

Anderledes er det for Natsuki, eftersom hun snarere søger en højere sfære og synes at være indrulleret i en højere bevidstheds roteren; et slags kredsløb, der forefindes uden for den menneskelige modus – jorden – på en anden planet, og spørgsmålet er ikke blot, om hun kan nå den højde, men hvordan rejsen foretages. Hun stiller sig ikke tilfreds med tilværelsen, som den viser sig. Hun forsøger at forme den og få den til at passe ind i den virkelighed, som

hun ser, hvor der synes at være behov for en forandring, en forskydning, en omdefinering af kroppen og identiteten som menneske i samfundet.

Så hvor Keiko slår sig til tåls med at manøvrere inden for et givet system, ganske vist i et atypisk foretagende, hvor hun agerer maskinelt snarere end med begær og lyst og altså derfor med kropslige funktioner slået fra, er Natsuki mere optaget af at optimere og afvise den givne virkelighed, som hun ikke kan eller vil finde sig i.

Keiko accepterer virkeligheden og former sig efter den, mens Natsuki kategorisk afviser og frigør sig fra den.

Fællestræk findes i det faktum, at såvel Keiko som Natsuki tilsidesætter det kropslige i jagten på noget højere – måske en mening med livet, med tilværelsen. Her støder Keiko på en begrænsning, hun i og for sig bryder sig om, for den forlener hende med en ro og tryghed – lige til hun ikke længere er døgnkiosk menneske. For hvem er hun så?

Hvem lever hun for? Hvad skal hun stille op med alle de timer, hun nu har fået serveret? En ny tilværelse bør bygges op, men hun kommer til kort.

Anderledes er det fat med Natsuki i *Jordboerne*, for hun har aldrig følt sig hjemme hos os. Hun har hele tiden været en fremmed iblandt menneskene, disse jordboere, og hun er ikke bleg for at kaste sig hovedkulds ud i at forandre og skabe en anden virkelighed, men også her er det kropslige, dette fysiske forhold, noget, hun decimerer og endda afvikler.

Sayaka Murata virker til at have anstillet en trædesten med *Døgnkiosk mennesket*, som hun bygger videre på med *Jordboerne*, som netop kaster et mere kritisk og således også satirisk syn på tilværelsen som menneske – i Japan – og i vores vestlige verdensdel.

I min optik lykkes Sayaka Murata med disse to værker blandt andet at perspektivere tilværelsen anno 2022, hvor arbejdet, hvis man ikke stiller sig en kende kritisk an, kan ende med at tilrane sig mere mening, end godt er.

Vi taler tit om en arbejdskultur, hvor man identificerer sig med den stilling, man varetager, hvorved man må forstå, at der er en iboende fare for, at man bliver den, man er på arbejde. Men hvad med fritiden og den, man var, før man blev et arbejdende menneske? Anes en risiko for en splittet levevis mellem en identitet, man har på sit arbejde, og en identitet, man har, når man ikke er på arbejde?

Disse to japanske værker reflekterer på fortrinlig vis over dén kultur, og at Sayaka Murata debatterer netop det at være et individ med selvbestemmelse og at skulle skabe sig en identitet i en verden, hvor meget er fasttømret, forankret og deraf følgelig fastlåst.

Hendes værker kan stå som kritisk laboratorium, hvor man kan møde en måde at bryde ud og lande som 'sig selv' – eller i al fald levnes man en mulighed for at tænke over det liv, man lever, og den identitet, man synes at definere sig ud fra.

Det er i det hele taget frisættende, og værd at grave endnu dybere i.

Facebook < <https://www.facebook.com/litteraturnu> > / Instagram < <https://www.instagram.com/litteraturnu.dk/> >

Hjemmesiden er lavet i samarbejde med [Hilsen IT](https://hilsen.it/) < <https://hilsen.it/> >